

BAŞARILI ÖĞRENCİLERİN PROBLEMLERİ

Prof. Dr. Robert STROM(*) Çev. Doç Dr. Fatma VARİŞ

Herhangi bir çalışma alanında üstün başarı göstermiş olanlar dahi, öğrenme sırasında engellerle karşılaştıklarını itiraf ederler. Kendilerinden daha az başarı kazanmış olan arkadaşları gibi, onlarda da, zamanında kendilerini endişelendirmiş olan birdüziye okul problemini hatırlarlar. Bununla beraber, nekadarcanlı olursa olsun bu anılara, eğitimin bünyeye ve sürecinde yapılması gereken değişmelerle ilgili tartışmalarda nadiren gerekli önem atfedilir. Okul mensuplarından pek azı, mezunların olumsuz yönlerine değinir; keza pek az insan, mezunlara ait malûmatı, eğitim programlarının değerlendirme tekniklerinin yada sınıf süreçlerinin değiştirilmesi ile bağıntılı görür. Bu garip ihmalin sebeplerini anlayabilmek için, halkın dikkatini daha çok eğitimi ihmal edilmiş olanlara çeken, meslek alanlarındaki yeni değişmeleri hatırlamak gerekir. Geri öğrencilerin başarısızlıklarının gözle görülür derecede artması ve sonuç olarak çoğu öğrencilerin orta sınıflarını tamamıyamadıkları ters bir okul imajı göz önünde tutulursa, şimdiye kadar görülmemiş sayıda öğretmenin geri kalmış olan öğrencileri okulda tutmaya eğilmelerinin nedeni aydınlanır.

Muhakkakki iskolâstik durumu parlak olmayan gençlere yardım etmek asil bir çabadır ve bu yoldaki kolektif çalışmalarımızı geliştirmemiz gerekmektedir. Bununla beraber başarılı öğrencilerin problemlerinin devamlı surette ihmal edilmesi yada, bu problemlere, sınıf çalışmalarının geliştirilmesinde etkisiz kalacak kadar az bir öncelik tanınması, gerçekten şayanı teessüftür. Eğitimimizdeki değişmelerin daha çok sayıda öğrenci için yararlı olmasını istiyorsak, mezunların değerlendirilmesini ihmal etmememiz ve bu işin önemini küçümsemememiz gerekir. Başarıp bitirdiklerine göre bu öğrencilerin okulu yeterli bulduklarına hükmetmek yanlışdır; akademik şartları karşılayıp dip-

(*) Ohio Devlet Üniversitesi Eğitim Profesörü

loma alan bu kişilerin lüzumsuz baskılara maruz kalmadığı da söyle-nemez. Başarılı öğrencilerin problemlerini bir mukayese kaynağı olarak ele almayan birçok öğretim üyesi, gençlerin başarısızlığını delillendirirken, yalnızca rasyonalizasyon, güdü ve teksif noksanlığı gibi mübalağalı sebeplere dayanmakta ısrar etmektedirler.

Şu sorunu düşününüz: Gelecekle ilgili ümitleri farklı da olsa, belli güçlükler, her öğrenci tarafından paylaşılmakta mıdır? Bütün ergenlerin başarısına yardım edebilmek için önce onların paylaştıkları güçlükleri tesbit etmemiz, hem başarısız gruba hemde başarılı olanlara özgü sorunları ele almamız gerekir. Sınıfta kalanların karşılaştığı engeller hakkında bilgi sahibi olmaya devam ederken, aynı zamanda, muntazam ilerliyen, sınıf geçen, başarılı öğrencilerin okul tecrübelerinin olumsuz yanlarını da incelemeye yer vermeliyiz. Bu, bütün öğrencilerin ruh sağlığına yardım etmeye yönelen bir hareketi temsil edecektir.

Ohio Devlet Üniversitesinde, "başarılı öğrencilerin problemleri" ne dair çeşitli incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri, kolej üçüncü yıl öğrencilerinden seçilen 300 kişilik bir örneklem üzerinde uygulanmıştır. (1) Çalışmaya, öğrencilerin ilk ve orta öğrenim yıllarında karşılaştıkları, başarıyı engelleyici faktörlerin çeşitlerini tesbitle başlanmıştır. Öğrenciler, ruh sağlığını, başarıyı ve akademik şartların yeterli bir şekilde tamamlanmasını doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren 50 engel ortaya koymuşlardır. Herbir öğrenci ferden, engellerle karşılaşma frekanslarını bir kontrol listesinde işaretledikten sonra, yazılı tepkileriyle ilgili bir mülakata tabi tutulmuştur. Belli bulgular açıklanmadan önce, okuyucuya, örneklem sınırlarının genelleme yapmaya müsait olmadığını hatırlatmak gerekir. Burada takdim edilen sonuçların her yüksek öğrenim kurumunda mutlaka geçerli olacağı iddia edilmemektedir. Bununla beraber, bu ihtiyat cümlesinden sonra şunu da ilâve edelimki, düşünceli orta öğretim mensupları, öğretmen, idareci ve müfettişlerin, tartışma ve incelemelerde, bu sonuçlara temas edeceklerine, mahalli-ferdi sorunların tesbit ve çözümünde bu bulguları kaynak olarak kullanmak isteyeceklerine inanmaktayım.

Mesleğe yönelme sorunu

Ohio Devlet Üniversitesinin "başarı örneklemini"ndeki öğrencilerin bir çoğu, mesleğe yönelme meselesini, başarıyı engelleyen başlıca faktör olarak öne sürmüşlerdir. Amaçlar meçhul olunca tepkilerin tesadüfi, enerjinin mihraksız olacağı ve tereddüdün gelişmeyi engelliyeceği açıktır. Kontrol listesinde "yön" terimi, amaçlar, danışmanlık

ve uyarıcı desteklerle ilgili bir kısım maddeleri içine almaktaydı. Örneklemi teşkil eden fertlerin karşılaştırılması maksadıyla, tali gruplar arasındaki farklar araştırılınca amaçlarla ilgili tereddüt frekansının doğrudan doğruya ana-baba eğitimi ile ilgili olduğu görülmüştür. Daha açık bir ifadeyle, kişinin ana-babasının tahsili arttıkça, amaçlar hakkındaki tereddüdü azalmaktadır. Ana-babanın orta öğrenimi (high-school) tamamlamadığı ailelerden gelen ergenler, ana-babanın yüksek öğrenim gördüğü ailelerden gelenlere oranla, amaçlarda iki kat daha fazla tereddüt göstermektedirler.

Yukarıdaki bulgular iyi eğitim görmüş aileler lehine kaydedilirken, öğrencilerle yapılan mülakat sonuçlarının yukarıdaki bulguları desteklemediği görülmüştür. İyi yetişmiş ana-baba veya akrabaların, önceden tesbit ettikleri hazır amaçları çocuklara zorunlu olarak kabul ettirdikleri ve bu tutumun, amaçlar konusunda tereddütün azalmasına sebep olduğu anlaşılmıştır. Öğrenciler, ısrarla amaç seçiminde yetişkin müdahalesinden bahsetmişlerdir. Bazı hallerde yetişkinler, belli bir statüye işaret etmişlerdir. "istediğin alanda doktora yapabilirsin" gibi. Bu gibi durumlarda, amaçlar hakkındaki tereddütün nisbi azlığının, ruh sağlığına yardımcı olduğu söylenemez. Burada ferdin kendi tercihinə mani olunmakta ve, onun ne olacağını başkaları tayin etmektedir. Diğer taraftan, daha az eğitim görmüş ve meslek çeşitleri hakkında pek fazla malümata sahip olmıyan ana-babaların çocukları kendilerine karşı yetişkinler tarafından. "ne istersen ol..; herhalde bizler kadar güçlük çekmezsin..." tavrı takınıldığını açıklamışlardır. Muhakkakki bu ana-babalar, çocuklarına kesin bir yön tayin etmemekle beraber onları kendi istikballerini tayinde daha serbest bırakmışlar ve toleranslı davranmışlardır.

Hemen hemen bütün gruplarda, öğrenciler kendilerine danışmanlık yapılmadığını ifade etmişlerdir. Nisbeten daha iyi eğitim görmüş ana-babaların daha fazla rehberlik yapmakla beraber, bunların çocukların meslekler hakkında edindikleri bilgi çeşitlerini sınırladıkları ve ana-baba tarafından tavsiye edilen ilk tercihleri takviye ve teyid edecek dış kaynakları tahdit ettikleri görülmüştür. Ergenlik çağındaki çocukların amaçlar konusunda bocalamalarının ve aydınlatılmamalarının "başarılı öğrenci örnekleme" ne has olmadığını hatırlamak gerekir. Pittsburgh Üniversitesinde yürütülen kabiliyet araştırması, bu problemin bütün grubu ilgilendirdiğini göstermiştir (2). A. B.D. nin bütün eyaletlerinde 440.000 orta dereceli okul öğrencisini kapsıyan bu proje, istidat ve kabiliyetler alanında memleket çapında

ilk araştırmadır. Pittsburgh'daki araştırmacılar, dokuzuncu sınıftaki öğrencilerin amaçlar hakkında açık-seçik bir fikre sahip olmadıklarını, realist olmayan eğitim ve meslek plânları yaptıklarını fakat orta öğrenimin üst sınıflarında bunları oldukça geliştirdiklerini görmüşlerdir. Bu öğrencilerin takriben yarısı, orta öğrenimi izleyen ilk yıl içinde meslek plânlarında nisbeten radikal değişiklikler yapılmışlardır. Aynı projenin aşağıdaki bulguları, erkek öğrencilerin realist bir meslek plânı yapmadaki başarısızlıklarını göstermektedir.

“Orta öğrenim süresince doktor olmayı plânlayan genç erkek çocukların yarısı fakültenin ilk yılını bitirdikleri zaman bu fikirden vazgeçmişlerdir. Hukukla ilgili bir mesleğe atılmak isteyen 1 inci sınıftaki erkek çocukların % 41 rinin genel akademik kabiliyet puanları % 50 nin altındadır.

Onikinci sınıftaki erkek çocuklardan matematik alanında çalışmak isteyenlerin % 33 ü, genel akademik kabiliyet testinde ortalamanın altında puan almışlardır.”

Mahalli incelemelerin sonuçları ele alındığı zaman, realist olmayan amaçlar istikametindeki bu sapmalar daha da belirli bir hal almaktadır. Cincinnati şehrinde 35 okulda 1658 öğrenciye mesleki tercihleri sorulmuştur. Hoppock, bu incelemenin sonuçlarını şöyle özetlemektedir:

“...On yıl sonra bu öğrencilerin tercih ettikleri mesleklere atılmaları ve bu şehirde kalmaları gerçekleşecek olsa, Cincinnati şehrinde sağlık hizmetleri çok etkin olacaktır. Zira 18 kişiye bir doktor düşecektir... Bununla beraber ihtimalki şehirde ihtiyaç duyulan çöpçü, çamaşır yıkayıcısı, sıhhi tesisatçı gibi elemanlar bulunmayacaktır... Zira hiçbir çocuk bu nevi çalışma alanlarına rağbet etmemiş tir.. İki otobüs sürücüsü, halkın beklemekten usanarak 76 uçak pilotunun hizmetlerinden faydalandıklarını görecekler. 40 beyzbol oyuncusunu görmek için Crosley Field'e gitmekte güçlük çekilecektir..”

1960 yılı başlarında Amerikan orta dereceli okullarında rehberlik programı fonksiyonel olamamıştır; kabiliyet araştırmasında, 12 inci yıl öğrencilerini memleket çapında temsil eden grubun % 50-60 şının, geçen yıl içinde öğrenim veya meslek plânlarını bir okul danışmanı ile tartışmamış bulunmaları bunun delilidir. Keza büyük sayıda öğrencinin günümüzün iş dünyası hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları açıktır. Orta öğrenim sırasında, yüksek öğrenime hazırlayıcı kurlara katılmayan birçok öğrenci için problem daha da ciddidir.

Yeterli uyarıcı destek

Başarıyı engelleyen faktörlerden biri de uyarıcı desteğin noksanlığıdır. Öğretmenler genellikle belli tip evlerde ana-baba teşvikinin yetersiz olduğundan yakınılar fakat kendi sınıflarında belli bir dozda sağlanması mümkün uyarıcı desteği sağlamazlar. Verilerimiz, başarı örnekleminde, ana-baba desteğinin noksanlığını bir problem olarak ortaya koyan öğrenci sayısının beş katının, öğretmen teşviki noksanlığını “bazen” veya “çoğu zaman” engel olarak rapor ettiğini göstermektedir. Gruplar arası mukayeseler, ailenin eğitim seviyesi arttıkça öğretmenlerin öğrencileri teşvikte ihmal göstermeleri ihtimalinin çoğaldığını göstermektedir. Bu ters münasebet bizi, öğretmenin davranışının velilerin tahsil seviyesi ile etkilendiği iddiasına inanmaya sevk etmekte ve veli başarısının öğrencilerden beklediklerimizi etkileyebildiğini ortaya koymaktadır (4,5). Sayısını kesin olarak bilemediğimiz bir öğretmen topluluğu, “iyi” aile çocuklarının başarı ihtimalleri diğerlerinden daha fazla olduğundan, asıl bunların teşvik görmesi gerektiğini düşünmektedir. Şüphesiz böyle bir inamış, sınıftaki öğrencilerin mahdut bir kısmına gösterilen özel bir ilgi haline gelmektedir.

Yukarıda sunulmuş olan araştırma bulguları, ana-babanın, çocuklarını teşvikte genel olarak ihmalciler oldukları ve evde çoğu zaman, okulun işini kolaylaştıran bir motivasyonun sağlanmadığı yolunda mevcut bilinen eğilimi teyid etmemektedir. Aksine, ailenin eğitim seviyesinin öğrenimin uyarılma derecesine etki yaptığı halde, bu konuda sorumluluğun yerine getirilmesinde ailenin okuldan daha iyi iş gördüğü görülmektedir. Görülüyorki, öğretmen yetiştirmede, bütün öğrencilerin teşvik, övgü ve desteklenme ihtiyacını paylaştıklarının anlaşılması için yapılacak pek çok şey vardır. Burada, uyarıcı ile ilgili bir kaç bulguya değinmek yerinde olacaktır; Örneklemin dörtte biri okula karşı ilgisizliği bir engel olarak öne sürmüştü, üçte biri eğitim programını beğenmediklerini söylemiş; yarıda okul çalışmalarına karşı tepkilerini “tembellik” olarak açıklamıştır.

Önemli ilişkiler

Eğitimci adaylarına, üstün bir şahsiyetin yeterli ilişkilerle gelişebileceği söylenir; keza, gelişme süreci sırasında, herbirimizin, kendimiz hakkında sağlıklı bir kavram, hayatta başarılı bir tutum geliştirebilmemiz için ilişkiler kurmamız gerekir. Öğretmenlerin bu tavsiyeyi uygulamada avantajları vardır; zira görevleri onların uzun süre öğrencilerle birlikte bulunmalarına müsaittir, ve bu yüzden de büyük bir tesir şansına sahiptirler. buna göre, bu uygun şartlar altında

yeterli ve lehte etki kaydedemiyen bizler bir bakıma başarıyı engellemekteyiz. Çoğumuzun öğrenciler üzerindeki etkisi düşündüğümüzden de daha sathidir. Allport (6) Harvard Üniversitesinde, yüz lisans öğrencisi üzerinde bir inceleme yapmış, ve bu incelemede öğretmenlerin % 75 ten fazlasının öğrencileri tarafından belli belirsiz hatırlanmalarını, bunların, öğrencilerini, entellektüel yada kişisel yönden takdir değer bir etki altında bırakmadıklarını görmüştür. Öğretmenlerin takriben % 8 zinin öğrenciler üzerinde kuvvetli bir etki yaptığı ve aşağı yukarı % 15 şinin az etkin oldukları fakat iyi hatırlanmaları görülmüştür. Bu bulguya dayanarak, vasat bir öğretmenin (bütün öğretmenlerin aynı derecede etkin olduklarını farzederek) sınıfın dörtte birinden azına tesir edebildiği ve ancak on öğrencide birine gerçekten kuvvetli bir etki yaptığı söylenebilir.

Öğretmenlerin öğrencilere etki yapmamalarından daha büyük bir engel olumsuz etkilerdir. Pek çoğumuz, etkin olma imkânlarımızı akıllıca kullanmayız. Etkinin şekli, ilişkinin mahiyetine bağlı olduğundan, öğrencilerimizle ilişkilerimizde güven ve saygı tesisi için çaba sarfetmemiz gerekmektedir. "başarı örnekleme" ndeki fertlerle yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen bulgular, genel olarak, öğretmenlerin iyi ilişkiler ilkesine uymadıklarını göstermektedir. % 30 za yakın öğrenci, belli öğretmenleri beğenmediklerini, zira bunların sınıfta güç durumda kaldıkları zaman cezalandırıcı davranışa gittiklerini söylemişlerdir. Sınıfta öğretmenden iltifat gören bazı öğrencilerin ise, "öğretmenin gözdesi" olarak gösterilmekten hoşlanmadıkları, bu yüzden arkadaşlarının kendilerini bertaraf ettikleri yada, kendileriyle alay edildiği görülmüştür. Diğerleri, bazı öğretmenlere karşı gelmemelerini, veya öğretmenin amirane tavırları karşısında direnmemelerini, notlarının kırılmasından korkmalarına bağlamıştır. Büyük sayıda öğrenci, bazı öğretmenlerin kendilerini, başarıdan çok davranışlarına göre, gelişmeleri için olduğu kadar iyi hareketleri için de değerlendirdiklerine inandıklarını açıklamışlardır.

Sonuç

Günümüzde orta öğrenimini tamamlayan öğrencilerin yüzdesi, bitiremeyenlerinkinden yüksektir. Yüzyılımızın başlarındaki okul kapasitesi ile karşılaştırıldığında bu ifade yeterli görülmektedir. Bununla beraber bu, çoğu öğrencinin akademik güçlükten kaçtığı yada başarılarına engelsiz ulaştığı anlamına gelmez. Eldeki mevcut deliller, okuldaki güçlüklerin öğrenci nüfusunun yalnızca bir kısmına özgü olmadığını göstermektedir. Muhakkakki, engellerin şiddetinde ve bu

engellerin farklı öğrenciler tarafından karşılaşılmamasıyla ilgili frekanslarda büyük bir farklılık görülmektedir. Bununla beraber öğrencilerin tecrübeleriyle ilgili hoşnutsuzlukları hakkında bir araştırmanın fayda sağlayacağı düşünülüyorsa, o takdirde, hem başarısız hemde başarılı gençlerin yargılarına mümkün mertebe birlikte yer verilmelidir. Geçmişte başarılı öğrenciler hakkındaki olumsuz raporlara önem verilmemiş veya bunlar nasıl olsa başarıp bitirdikleri için bu gibi raporların, okul değişmelerine etki yapabileceği üzerinde pek durulmamıştır. Sonuç olarak, başarılı öğrencilerin problemleri mukayese amacıyla ele alınmadığı için okul mensupları, başarısız öğrencilerin ortaya attığı şikâyetlerin önemini küçümseme eğilimi göstermişlerdir. Belli güçlüklerin, durumu ne olursa olsun her öğrenci tarafından paylaşılabilmesi önermesi pek az desteklenmiştir.

İncelememiz, hangi seviyede olursa olsun her öğrencinin amaçlar hakkında net olmadığını ve bu problemin bütün öğrenciler tarafından paylaşıldığını göstermiştir. Özellikle başarılı öğrencilerin amaç seçiminde büyük ölçüde ailelerinin etkisinde kaldıkları fakat, amaçların nasıl gerçekleşeceği hususundaki rehberliğin yeterli olmadığı tesbit edilmiştir. Görülüyorki bu şartlar, yeterli bir danışmanlık görmediği için sızlanan öğrencilere yardım edecek ölçüde islah edilmemiştir. Buna ek olarak, gerek yüksek not alan ve gerekse düşük not alan öğrenciler, öğretmenin realist olmayan başarı ölçüleri ve not üzerinde aşırı titizliğini olumlu karşılamamaktadırlar. Çoğu insan böyle bir değerlendirmeyi, müdafaa ihtiyacı doğuran bir tehdit olarak görmektedir. Başarı için mevcut baskı, kopya endisini yükseltmekte ve arkadaşlar arası münasebetlerde güçlükler yol açmaktadır. Sonuç olarak tecrübeler, öğrencilerin tek başına çalışmalarından daha fazla faydalanmaları için evde ve okulda öğrenme şartlarının geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Zaman, kendisinden faydalanamayanları isyana yönelten adaletsiz bir toplum yada kurumun devamlı olamayacağını göstermiştir. Eğitim kuruluşlarında isyan, ilgisizlik, intibaksız davranış, haylazlık yada sınıfta kalma haline dönüşmektedir. Bu böyle olmamalıdır. Başarılı öğrencilerin okul süreçleri ile ilgili olumsuz yargılarına ilgisizlik gösterilmemelidir; zira öğrenci tecrübelerinin geliştirilmesi için bu öğrencilerin şikâyetlerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Öğrencinin ruh sağlığı ile ilgilenen her öğretmen ve öğretmen grubu, günümüz öğrencilerinin karşılaştıkları başarı engellerine hassasiyet göstermelidir. Bu engellerin birçoğu ile ergen ilk defa karşılaştığından

yetişkinlerin kendi geçmişlerini nasihatlerine rehber ittihaz etmeleri doğru olmaz. Belkide bizlerin bilemeyeceğimiz ve tecrübe edemeyeceğimiz kadar yaşlı kaldığımız şeyler vardır; fakat öğrenemeyecek kadar da yaşlı değiliz. Gençlere kendi kuşağımızın vadettiği şansı vermek içinde öğrenmemiz gerekmektedir.

K a y n a k l a r

1. **Strom, Robert D.**, *Educational Psychology*. Englewood cliffs: Prentice Hall, 1968
2. **Flanagan, Z.C.**, *A national inventory of Aptitudes and abilities Pitts-burgh*, univ. of Pitts. Project Talent Bulletin No 4, 1965
3. **Hoppock, R.**, "The use and misuse of Occupational Information", an address, Ohio guidance personnel, delivered in Columbus, ohio june 17. 1965
4. **Passow, A. H.**, "Diminishing teacher predujice" in "The inner city classroom, Teacher Behaviour," edited by Robert Strom, Columbus; Charles E. Merill Books, 1966.
5. **Strom, Robert D.**, "Teacher Aspiration and Attitude, in the Inner city classroom: teacher Behaviour, aynı eser
6. **Allport, Gordon W.**, "Crisis in normal personality", in mental health and achievemet, edited by E. Paul Torrance and Robert D. Strom, Newyork; John willey and sons, 1955